

REGISTER B. NO. 156

श्री

पु. २० अ.

सं. १६६०

अंक २ ले.

जैनधर्म प्रकाश.

वैशाख.

शिवरिणीवृत्तम्.

धनं दत्तं वित्तं जिनवचनमभ्यस्तमखिलं ।
 क्रियाकांडं चंदं रचितमवनौ सुप्तमसकृत् ॥
 तपस्विष्ठं गतं चरणमपि क्षीर्णं चिरतरं ।
 नचेचिते गावरतुपपन्नयत्सर्वमफलम् ॥ १ ॥

प्रगट कर्ता.

श्री जैनधर्म प्रसारक समा.

आपनगर

अनुक्रमणिका

१	शुभकने उपदेश.	२५
२	आत्मोपदेश.	३७
३	धनपाल.	२७
४	जिनेन्द्रपूजा.	३४
५	"सामान्य छित सिद्धा."	४२
६	अरुणा पत्र.	४७

रामदावाद

"जिनेन्द्र वनीयुत्तर प्रिन्टींग प्रेस" भा

नशुलाम रतमयद भारतीयाओ छाप्पु.

कोर संगत २००० साके १८२६ सने १९०४

वापिक: मूल्य १२) पोरटेज आर आना.

ચોપાનિયું રખડતું મુઠ્ઠીને આશાતના કરવી નહીં.

તૈયાર થઈ છે.

નવા વર્ષની મેટ.

“ રત્નશેખર રાજા ને રત્નવતી રાણીની કથા. ” આ છુક તૈયાર થઈ બધાવવા માંડી છે. તાકીદે આલેકો તરફ રવાને કરવામાં આવશે પરંતુ જેમણે ગયા વર્ષનું લવાજમ મોકલેલું છે તેમનેજ તેનો લાભ મળી શકે છે. છુક દર વખતની ભેટ કરતા પ્રમાણમાં મોટી થઈ છે તે સાથે એટલી બધી રસિક ને અસરકારક છે કે લાભ ખોનારને પસ્તાવો થયા શિવાય રહેજ નહીં. હવે પછી એક વખત તક આપવા કાર્ય છે તે એવી રીતે કે જે નવા વર્ષના લવાજમ સાથે પાછલા વર્ષનું લેહેલું લવાજમ મોકલશે તેને ભેટ મોકલવામાં આવશે. જેઓ વેલ્યુપેમલથી મંગાવશે તેને તેમ પછી મોકલવામાં આવશે તેમાં માત્ર એક આનોજ વધારે લાગશે. વચાણ મંગાવનાર માટે કિંમત ચાર આના રાખવામાં આવી છે. છુકના વખાણ વાંચનાર પાતેજ કર તેમ હોવાથી અમારે કરવાની જરૂર નથી.

તત્ત્વો.

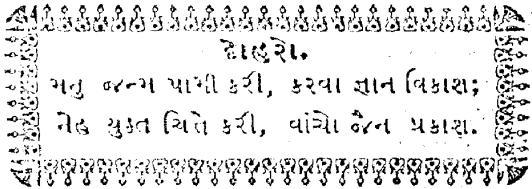
શ્રી વનારસ જૈન પાઠશાળાકી ચાલતા

ચર્ચિતર માસકી કારવાઈ.

સંવેગી સાધુ ધર્મવીજેજી મહારાજકા ઉપદેશસે નીચે મુજબ કાર્ય હવા હૈ:-

૧. દસ આદમીયોને સ્થુલ જીવહીંસાકા ત્યાગ કરા.
૨. એક આદમીને પાંચ મક્ષણકા ત્યાગ કરા.
૩. એક વેદધર્મી જો હોમ હવનમેં જીવોકા વલીદાન દેતાથા ઉસને અબ એકદમ જીવહીંસા છોડદો. ॥
૪. ત્રીન જણ જીવદયા વિષે ભાષન દેનેકુ તૈયાર હુવે હૈ.
૫. એક પટેલ કાશીમે દેહ ત્યાગ કરનેકું આપેયે. ઓ પ્રતીવોષ પાકે દોષા છેનેકુ તૈયાર હવા હૈ.
૬. સર્વ પ્રમાદ સદ્ઉપદેશકા હૈ.

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ

પુસ્તક ૨૦ મું. શાકે ૧૮૨૬ સં. ૧૯૬૦ વૈશાક. અંક ૨ જો.

યુવકને ઉપદેશ.

જન્મની લે જન્મની લે, ફરજ તારી જન્મની લે;
વૌવન મદમેં વૃથા જૂલે, ફાગટ શું શંકડા ધૂલે.	૧
હુંકું આયુષ્ય લાવ્યો છે, એજે તું કાં ગુમાવે છે;
પરતાવો તે ધડી ધાશે, આવી જમરાજ્યો રહાશે.	૨
પછી તું કેમ છૂટી જશે, ગયા વિના શું રહેવાશે;
સમજ તું જીવડા મૂંઝી, મતિ તારી ચઇ બંધી.	૩
ગયા મોટા મહા રાધા, મૂંઝો પર લીંચુ ડેશયા;
તેજી પાસે તું શા લેખે, આવ્યો અવસર શું ઉવેખે.	૪
ચિંતામણિ જન્મ પામ્યો છે, એલેખે શું ગુમાવે છે;
ખાઇ પીઇ મરત ડોલે છે, પરતું દ્રવ્ય ખોલે છે.	૫
પરસ્પીધી પ્રીતિ માંડે છે, કપટથી સત્ય છાંડે છે;
ખોલે તું હું ને ગાઈ છે, સમજ આવે શું તાઈ છે.	૬

૩૬

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

- ધરણ ને પુન્ય તારૂં જો, તજી શું ધૂમને જાણે;
અરે નાદાન પ્રાણીરે, ખરી ભક્તિ ન જાણી તેં. ૧૭
- પર ઉપકાર કર્યો ના તેં, જ્યારજ્યાં દિન ને રાત્રે;
નહિ કે ગાંસડી સાથે, ગયો હો કે હવે બચે. ૮
- હયા મનમાં ન રાખી તેં, છતી શક્તિ ન દાખી તેં;
પીડા પર પ્રાણીને કરતો, ઉદર પાપી પાપે બરતો. ૯
- રિવાયે તુજ સાધર્મી, મળે ના જાનરી બંદી;
તને સારું શું બાવે છે, જમ્યું તારું તે એજે છે. ૧૦
- પુકારે ધર્મ મારો આ, ધરમનો મર્મ જાણે કયાં;
ધરમના જંગ મચાવે છે, તડો તડ તડ પડાવે છે. ૧૧
- તેથી તારી સ્થિતિ પૂરી, તપાસી જો હૃદય જોડી;
જાણે જિનરાજ ક્ષમાયે ધર્મ, ક્ષમાયે પામશે શિવ સર્મ. ૧૨
- પુણ્યલતું સુખ પ્યારું જ્યાં, આત્મિક સુખ ન્યારું ન્યારું ત્યાં;
તજી થડ ડાળીએ જાણે, તજી ફૂર ફૂસકી રાંધે. ૧૩
- સમય અનુસાર વર્તી લે, સમયને માન આપી લે;
સમાજિક ઉન્નતિ માટે, પરસ્પર વૈર છોડી દે. ૧૪
- કુધારા વૃક્ષ છેદીને, સુધારા ખીજ રોપી લે;
મળ્યું બળ વીર્ય ફારવિ લે, જોડી હસતો ન જોસી રેહ. ૧૫
- શરિ ફરિ જોગ મળે નાવો, કમ્મર કશીને લહે લાવો;
ચંચળ લક્ષ્મી પડી હાથે, તો ખરચી લાભ લે સાથે. ૧૬
- અમર કીર્તી ગમ્ભીરી જા, અવનિમાં નામ ગણી જા;
વખત કેળવણીનો આ, કલમનું જોર છે જ્યાં ત્યાં. ૧૭
- તીરથ પૂજનએ સંયંજે, જમણુવારોય જાણો તે,
સુધારા ખીજ સીંચો લો, મેવા ફળ ફૂલ પામી લો. ૧૮
- અત્ર અમુત્ર દો લોકે, સાધન સુખનાં ખિત્તાવી દ્યો;
કહે નર ઈંદ્ર ચંદ્ર વથા, માને તો માનજો મનવા. ૧૯

ધનપાળ.

૨૭

આત્મોપદેશ.

(ગજલ.)

સાચી સેવા જિનરાજની, જગ કથનીમાં તું શું રહ્યો ?, ૨૬૦

બુઝ્યો જરી ન બાપડા, જલ મંથનમાં ધૂત ના મળ્યો. સાં ૧

સન્નિપાત ત્રિદોષથી, વિભાવ બુંડ ના ટળ્યો;

વચન સુધા જિન પ્હાણ પાત્રવ, મર્ગશેળિયા તું ના ગળ્યો. સાં ૨

હંધમાં અભાગીયાએ નિજ, અસ્તિભાવને ના કળ્યો:

ગાફલતામાંહે શુંચાતાં, ગંભાર ગોથામાં ગળ્યો. સાં ૩

કટાક્ષ કુમતિનું કરી, કુન્નત મોહિનીએ છળ્યો;

પીંજરાં પડીયાં પૂરતાં, પાણુ પાપી પથે ના પળ્યો. સાં ૪

વિચારી જોને મૂળ તારું, ચળેજ તું જઈ ક્યાં ચળ્યો;

કર્પૂર સુત સેવા સ્વિકારી, ગુરુ દેવ સેવા હું ફળે. સાં ૫

ધનપાઠ.

(અનુસંધાન ૫૯ ૧૨ થી)

બોજરાજની આજ્ઞાથી દેવપૂજ કરવા નીકળેલા ધનપાળે પ્રથમ ભવા-
નીના મંદિરમાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યાંથી ચક્રિત થયો સર્વો એકદમ બહાર નીકળી
રૂદ્રના મંદિરમાં ગયો, ત્યાં પણ આમ તેમ જોઈ તત્કાળ બહાર નીકળી
વિષ્ણુના મંદિરમાં પેડો. ત્યાં પોતાના ઉત્તરીય વસ્ત્રને પડો કરીને બહાર
નીકળ્યો અને શ્રી ઋષભદેવના જિનાલયમાં પ્રવેશ કરી પ્રશાંત ચિત્તે પૂજા
કરીને રાજદ્વારમાં આવ્યો. રાજ્યે તેની પછવાડે હેરક મૂકેલા હતા તેનાથી
રાજ્યે સર્વ ઇત્તાંત પ્રથમથી જ જાણ્યો હતો, તેથી રાજ્યે ધનપાળને પૂછ્યું
'તે' દેવપૂજ કરી?' તેણે કહ્યું-'હા, મહારાજ ! સમ્યક્ પ્રકારે કરી.'

૨૯

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

સન્નએ પૂછ્યું-‘બાવાનીની પૂજન કર્યા વિના ચક્રિત થઈને તેના મંદિ-
રમાંથી કેમ નીકળ્યો?’ ધનપાળે કહ્યું-‘શિવરાત્રે લેખાવેલા આયુષ્યો જેના
હસ્તમાં છે એવી, લઘાટપર બૃહદી રાત્રિવેલી અને મહિમીનું મર્દન કરવાની
ક્રિયા કરવી બાવાનીને જોઈને બાપ પામ્યો સતો દેવરાજા તરફ નીકળ્યો.
તેમજ હમણાં તો યુદ્ધનો સમય છે, પૂજનો સમય જણાતો નથી એમ
વિચારીને તેની પૂજન પણ ન કરી.’

વળી સન્નએ પૂછ્યું-‘રોડની પૂજન કેમ ન કરી?’ ધનપાળે જોશ્યો-

‘અકંઠસ્ય કેઠ કથં પુષ્પમાલા ।

વિના નાસિકાયાઃ કથં મંથ ધૂપઃ ॥

અકર્ણસ્ય કર્ણે કથં ગીત નાદા ।

અપાદસ્ય પાદે કથં મે પ્રણામઃ ॥ ૧ ॥

શીવલિંગ જોઈને મેં વિચાર કર્યો કે-કંઠ વિનાના કંઠમાં પુષ્પ
મળ્યા શી રીતે પહેરાવવી? નાસિકા રહેતની પાસે મંથ ધૂપ તે ધૂપનો
ઉપયોગ શું કરવો? કાન રહિતની પાસે શું વિચારીને ગીત વાજવ વગા-
ડનાં અને ચરણ વિનાના હોય તેના ચરણમાં મારે શી રીતે પ્રણામ કરવા?
આ પ્રમાણે વિચારીને મેં તેમની પૂજન કરી નહીં.’

વળી સન્નએ પૂછ્યું-‘વિષ્ણુની પૂજન કર્યા વિના તેની સન્મુખ વસ્ત્રનો
પડો કરીને જલદી કેમ બહાર નીકળ્યો?’ ધનપાળે જોશ્યો-‘વિષ્ણુ પોતાની
સ્ત્રી લક્ષ્મીને જોળામાં રાખીને રહેલા હતા, તેથી મેં ચિંતવ્યું કે હમણા
વિષ્ણુ અંતઃપુરમાં બેઠેલા જણાય છે, તેથી આ પૂજનો અવસર જણાતો
નથી. કોઈ સામાન્ય પુરુષ પણ બ્યારે પોતાની સ્ત્રી પાસે બેઠેલ હોય છે
ત્યારે સત્પુરુષ તેની પાસે જતા નથી, તો આતો પણ ખંડના સ્વામી છે
તો અત્યારે તેની પાસે જવું મને યુક્ત નથી. એમ વિચારી દૂરથીજ પાછો
વળીને માર્ગે જતા આવતા કોઠાની દૃષ્ટિનું નિવારણ કરવા માટે તેમની
આંધા વસ્ત્રનો પડો કર્યો.’

સન્નએ કહ્યું-‘મારી આના વિના તે મહામહેવળી પૂજન કેમ કરી?’

ધનપાળ.

૨૯

ધનપાળ બોલ્યો—‘હે રાજન્ ! તમે દેવપૂજન કરવાની મને આજ્ઞા આપી હતી અને દેવત્વનો મેં તારાં દેવ સ્વામીમાંજ દીકું, તેથીતેની પૂજા કરી’ તેમના દેવત્વના સ્વરૂપનું વર્ણન આ પ્રમાણે—

પ્રશમરમનિમગ્નં, દ્રષ્ટિયુગ્મં પ્રસન્નં ।

વદનકમલમંકઃ, કામિની સંગ શૂન્યઃ ॥

કરયુગમપિ યત્તે, શસ્ત્રસંબંધ વંધ્યં ।

તદસિ જગતિ દેવો, વીતરાગ સ્વમેવ ॥ ૧ ॥

“પ્રશમ રસમાં નિમગ્ન નેત્રયુગ્મ છે, પ્રસન્ન મુખારવિંદ છે, બોળો સ્ત્રીસંગ રહિત છે અને હસ્તયુગ્મ પણ શસ્ત્રના સંબંધ વિયુક્ત છે, લેથી નજાતમાં વીતરાગ એવા દેવ તો તમેજ છો.”

વળી ધનપાળે કહ્યું—‘હે રાજન્ ! જે રાજદ્રેષ્ય યુક્ત હોય તે તો તેમનામાં દેવત્વનો અભાવ હોવાથી અદેવ છે. સંસારતારકપણું પણ તેમનામાં સંબવતું નથી અને દેવ તો જે સંસારથી તારે તેજ હોઈ શકે. તેવા તો આ લોકમાં એક વિતરાગજ દેવ છે; તેથી મુક્તિને માટે બુદ્ધિમાનોએ તેજ દેવ સેવવા યોગ્ય છે.’ આ પ્રમાણે વિવિધ પ્રકારની મુક્તિ યુક્ત ધનપાળનાં વચનો સાંભળીને બોજરાજા કુદેવમાં સંશય યુક્ત ચિત્તવાળો થયો સતો તેની પ્રશંસા કરવા લાગ્યો.

અન્યદા મિથ્યાત્વી બ્રાહ્મણોની પ્રેરણાથી રાજાએ યજ્ઞ કરવા માંડ્યો. તે પ્રસંગે અગ્નિમાં હોમવાનો યજ્ઞકર્તા બ્રાહ્મણે એ તૈયાર કરેલા બકરાને ખોદા કરતો બોલ રાજાને ધનપાળને પૂછ્યું—‘અરે ! આ બોકડો શું કહે છે ?’ ધનપાળે કહ્યું—‘મહારાજ ! સાંભળો, તે આમ કહે છે કે—

નાહં સ્વર્ગફલોપધોગરામિકો નાભ્યર્થિતસ્ત્વં મયા ।

સંતૃપ્તસ્ટૂપમક્ષણેન મતતં સાધો ન યુક્તં તવ ॥

સ્વર્ગે યાંતિ યદ્દિ ત્વયા વિનિહતા યજ્ઞે ધ્રુવં પ્રાપ્નિનો ।

યજ્ઞં કિં ન કરોષિ માતૃપિતૃભિઃ પૃથૈસ્તથાવાંધવૈઃ ॥ ૨ ॥

૩૦

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

“હું” સ્વર્ગના સુખ ભોગવવાનો રસીઓ નથી તેમજ મેં તેને માટે તમારી પાસે પ્રાર્થના કરી નથી, હું તો નિરંતર ઘાસ ભક્ષણ કરવા વડેજ સંતુષ્ટ રહુ છું, તેથી અરે બસા માણસો ! આ (મને અગ્નિમાં હોમી દેવાનું) તમને યદ્યપ્ત નથી. અને જો તમે યજ્ઞમાં હોમેલા પ્રાણીઓ નિશ્ચયે સ્વર્ગમાંજ જાય છે તો તમે તમારા માતા, પિતા, પુત્રો વગેરે જાપિતોને ધોમવાનો પણ શા માટે કરતા નથી ?”

આ પ્રમાણે સાંભળી રાજા અતઃકરણમાં ક્રોધાયમાન થયા છતાં મૌન રહ્યા. એકલા રાજાએ એક મોટું સરોવર કરાવ્યું. તે વર્ષાઋણમાં સંપૂર્ણ જા-રામ્ન બનેલું સાંભળીને પાંચસો પંડિતો વિગેરેથી પરવર્ષો સતો રાજા જોવા માટે ગયો. ત્યાં પંડિતોએ પોત પોતાની યુદ્ધિ અનુસાર નવા નવા કાવ્યો વડે તે સરોવરનું વર્ણન કર્યું. ધનપાળ તો મૌનજ રહ્યો. પછી રાજાએ ધનપાળને કહ્યું-‘તું પણ આ સરોવરનું વર્ણન કર-’ એટલે તે જોલ્યો—

एषा तडागमिषतो वत दानशाला ।

मत्स्यादयो रसवर्ती प्रगुणा सदैव ॥

पात्राणि यत्र वक सारस चक्रवाकाः ।

पुण्यं कियद् भवति तत्र वयं न विद्मः ॥ ૧ ॥

“આ સરોવરના મિથે દાનશાળાજ કરી હોય એમ લાગે છે, જેમાં માછલાં વિગેરે રસોઈ નિરંતર તૈયારજ હોય છે. તેમાં દાન લેનારાં પાત્ર જાગલા, સારસ, ચક્રવાક વિગેરે પક્ષીઓ છે, પણ તેમાં પુણ્ય શું થાય તે હું જાણતો નથી.”

આવા ધનપાળનાં વચનથી રાજા અત્યંત ક્રોધાયમાન થયો સતો ચિં-તમાં એમ વિચારવા લાગ્યો—‘અહો, આ મહા દુષ્ટ જણાય છે, મારી કી-ર્તિનાં કારણ આનાં નેત્રને પણ સુખ આપનારાં થતાં નથી. આ વચનથીજ ઓળખાઈ આવે છે કે આ મારો ગુરૂરૂપે દેખી છે, નહીંતો જીન વિપ્રોએ મારી પ્રશંસા કર્યા છતાં આ પોતાનો યજ્ઞને મારી નિંદા કેમ કરે ? હવે હુંજ એનો કોઈકે રીતે પ્રતિકાર કરીશ. તેમાં જીને પ્રતિકાર કરવાની કાંઈ

ધનપાળ.

૩૧

જરૂર નથી, માત્ર એના જે નેત્રજ કદાવી લઈ એટલે પત્યું.' આ પ્રમાણે મનમાં નિશ્ચય કરીને રાજા જાન રહ્યા.

પછી રાજા ત્યાંથી પાછો નગરમાં આવતાં કોઠામાં આવ્યો, એટલામાં એક ડોશી છોડીને લાય પકડીને આવી આવતી સામી મળી. તેને જોઈને રાજા બોલ્યો-‘જો વિદ્વાનો! સાંભળો-કરકપાને સિર મળે, પુત્રી કહા ક-હેમ?’ તે સાંભળી કાંઈ વિદ્વાન બોલ્યો-‘લક્ષ્મણ તો યમ બાડી, નળંકાર કરેછ*?’ તે વખતે અવસરને જોણનારાણે ધનપાળ પંડિત બોલ્યો-‘હે રાજા! આ વક્ષા જે કાંઈ કહે છે તે સાંભળો—

કિં નંદિઃ કિં મુરારિઃ કિમુ રતિરમણઃ કિં નલઃ કિં કુવેરઃ
કિંવા વિદ્યાધરોસૌ કિમથ સુરપતિઃ કિં વિધુઃ કિં વિધાતા ।
નાયં નાયં નચાયં નલ્લુ નહિ નવા નાપિ ચાસૌ ન ચૈષઃ
ક્રીડાકર્તુ પ્રવૃત્તો યદિહ મહિતલે ભૂપતિર્ભોજદેવ ॥ ૧ ॥

“શું આ નંદિ છે? શું કૃષ્ણ છે? શું કામદેવ છે? શું નળરાજા છે? શું કુબેરભંડારી છે? અથવા શું કાંઈ વિદ્યાધર છે? શું ઇન્દ્ર છે? શું ચંદ્ર છે? કે શું અક્ષા છે? આ પ્રમાણે છોડી ડોશીને પૂછેછે; ત્યારે ડોશી દરેક પ્રશ્નના ઉત્તરમાં નાના કહીને કહે છે કે તે કાંઈ નથી, પણ આતો કીડા કરવાને નીકળેલો આ પૃથ્વીતળનો રાજા બોજદેવ છે.

આ કાવ્ય સાંભળીને અત્યંત હાર્ષિત થયેલા રાજાએ ધનપાળને કહ્યું- ‘હું તારા પર તુષ્ઠમાન થયો છું, યયોચિત વર માગું’, તે વખતે ધનપાળ સરોવર વર્ણનના પ્રસંગે રાજાના ચિત્તમાં થયેલો માડો અભિપ્રાય પોતાના બુદ્ધિમળથી જાણીને બોલ્યો-‘હે રાજા! જો મને વાંછિત આપતા હો તો મારાં જે નેત્રો પ્રસન્ન થઈને મને આપે.’ ધનપાળનું આવું વચન સાંભળીને રાજા અત્યંત વિસ્મય પામ્યો સતો ચિંતવતા લાગ્યો-‘જે વાત મેં કાઠની

* આમાં રાજાએ પૂછ્યું ‘લાયને કપાવે છે ને મરતકને ઘુણાવે છે, તેથી આ પુત્રી શું કહે છે?’ એટલે પંડિતે કહ્યું-તેના હંકારતા એવા જે જનરાજના શુભરો તેને ‘ના,ના’ કહે છે.

३२

श्री जैनधर्म प्रकाश.

भारो प्रकाशित करी नहीं ते आजे शी रीते ननु ? शुं आता लक्ष्मणों को भ्रम वर्तते छे ?' आ प्रमाणे विचारी जलु प्रकरना दान सम्मानादिवरे धनपावने पूछते शब्दों पूछ्युं—'ते' भारो अभिप्राय केम नदये ?' धनपाव ज्योत्यो—'जैनधर्मना सेवन यही प्राप्त भयेला अदिगणथी.' आ प्रमाणे सांभालीते शब्दों जैनधर्मनी प्रशंसा करी.

धनपावे प्रख्यात जैनधर्मनी धन्यां वर्ष पर्यंत परिपालना करी अने श्राद्ध धर्म विधि प्रकरण, अथवा पंचाशिका विगेरे ग्रंथो रच्यो. जैनधर्मनी धन्या विन्यति करी. जे प्रमाणे १७ गतना पूर्वक सम्यक्तादि धर्मनु' यावज्जीवित प्रतिपादन करी प्राप्ति आरित्त लक्ष धनपाव जैनपावने पाभ्यो.

अति धनपाव वृत्तंत.

एक जैन मुनिए लखेल पत्र.

आपको यह ख्याल रहै कि और किसी मत मतांतरका झगडा नहीं है फकत जैनमतके शास्त्रानुसार पूजेरे देवदेवकाही झगडा है तो आपके समक्ष यह निश्चय होना जरूरी है कि दोनोंही जैनी कहाते हैं परंतु इनमें असली जैनी कौन है और नकली कौन है. इस वादव बहुत बातोंका आपसमें फरक है तो भी जेकर नीचे लिखी थोड़ी बातोंका फैसला होजावेगा तो बाकीका आपही होजावेगा.

१. जैनमतके शास्त्रानुसार जैनमतके साधुका भेष केसा होना चाहिये अर्थात् साधुको कौन कौन चीज जरूरी चाहिये और किस किस कारणके वास्ते रखनी चाहिये जिनमें उनकी कि-

धनपाण.

33

- तनी सूतकी कितनी इत्यादि. इसमें इस बातकाभी निर्णय हो जावेगा कि मुंह दिन रात बंधा रहे या खुलाही रहे.
- २ दिशा पिशाच होकर शुचि करनी चाहिये या नहीं. यदि करनी चाहिये तो हुंढिये साधु रात्रिको बिलकुल पानी नहीं रखते हैं जब दिशा पिशाच होते हैं क्या करते हैं.
- ३ जूठे वर्त्तनोंका मैला पानी साधुको लेना योग्य है या नहीं ? हुंढिये मैला पानी लेते और पीते हैं. आम लोग जानते हैं. बलकि श्री गुरु ग्रंथ साहिबभी फरमाते हैं कि—शिर खुवांही पीए मलवाणी जूठा मंग मंग खांही । फोल फदिहत मुख लैन भडा-सां पाणी देख संगांही ॥ इत्यादि—सो यह काम करना किस जैन शास्त्रमें फरमाया है.
- ४ शास्त्र कितने मानने और उसमें क्या प्रमाण है. निर्युक्ति भाष्य चूर्णि टीका वगैरह प्राचीन अर्थ मानने या नहीं. व्याकरणादिका पढना योग्य है या नहीं. यद्यपि हुंढिये इन बातोंको नहीं मानते हैं परंतु जैनशास्त्र क्या फरमाता है सो देखना योग्य है.
- ५ सूतक पातक मानना चाहिये या नहीं; साधुको उसके घरका आहार लेना योग्य है या नहीं. हुंढिये इन बातोंका परहज नहीं करते हैं आम मशहूर बात है.
- ६ जैनमतके शास्त्रानुसार गृहस्थीको स्नान करके शुचि होकर इष्ट देवकी मूर्तिका पूजन करना योग्य है या नहीं हुंढिये इस बातको यागे मूर्तिपूजाको बहुत बुरी समजते हैं.

इस्ताक्षर—जैनी साधु.

૩૬

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ

જિનેન્દ્રપૂજા.

પાપં કૃપતિ દુર્ગતિં દલ્લયતિ ગ્યાપાદયત્યાપદં ।
 પુણ્યં સંચિનુતે શ્રિયં ચિત્તનુતે પુણ્નાતિ નીરોગતામ્ ॥
 સૌભાગ્યં વિદધાતિ પલ્લવયતિ પ્રીતિં પ્રસૂતે યશઃ ।
 સ્વર્ગં યચ્છતિ નિર્વર્તિત્વ રચયત્ચાર્હતાંનિર્મિતા ॥

(સિંદુર પ્રકરણ.)

જિનેન્દ્ર પૂજનો વિષય બહુ અગત્યનો છે. જૈન ક્રોમમાં મોટા પક્ષ ન્યારે સર્વ પ્રકારની પૂજનો સ્વીકાર કરે છે ત્યારે અમુક જૈનક્રોમ અમુક પ્રકારની પૂજા બાદ કરતાં બાકીની પૂજનો સ્વીકાર કરે છે. પૂજા એ પ્રકારની છે; દ્રવ્યપૂજા અને ભાવપૂજા. દ્રવ્યપૂજા એટલે પ્રભુ પૂજન સારૂ ઉત્તમ દ્રવ્યોથી તેમનું સન્માન કરવું અને તે સત્કાર સાથે પ્રયુતી જુદી જુદી અવસ્થાઓપર વિચાર કરવો. જૈનમાર્ગમાં શુદ્ધ દ્રવ્યપૂજા નથી. દરેક દ્રવ્ય નિમિત્તે ભાવપૂજા અંતર્ગત વ્યક્ત હોય છે અને સર્વ દ્રવ્યભાવપૂજા ઉપર કળશરૂપ ખાસ ભાવપૂજા કરવાનો ઉપદેશ અને કર્તવ્ય અને વર્તન પણ તેવુંજ છે. પૂજનો આ ઉત્તમ પ્રકાર છે. શિષ્ટ સંપ્રદાયથી ચાલ્યો આવે છે અને પ્રાણો તે માર્ગને અધુના પણ અક્ષરશઃ અનુસરે છે.

જૈન માર્ગમાં કેટલાક સ્થૂળ દૃષ્ટિ છોડેને દ્રવ્યપૂજા રચતી નથી. શાસ્ત્રાધાર તેઓને માટે અગાઉ બહુ બતાવાઈ ગયો છે અને હાલમાં વિદ્વાન મહાશયો તરફથી બહાર પડેલા લેખોમાં તે સંબંધમાં પુરતું અજ્ઞતાળું પાડવામાં આવ્યું છે. તેથી આ પ્રસંગે શાસ્ત્રાધાર દ્રવ્યપૂજાને અનુકૂળ છે કે નહિ તે સવાલ બાબત ઉપર ચૂકી ગાત્ર બહારના પ્રાકૃત વિચારથીજ આ સંપ્રદા ઉપર વિચાર કરવાની સ્ફુરણ થઈ છે. શાસ્ત્રના દરમાન તરફ વિચાર ન કરીએ તોપણ બરાબર વિચાર કરવાથી જણાશે કે દ્રવ્યપૂજાની ખાસ જરૂર છે. આ જમાનામાં દરેક બાબત ઉપર વિચાર કરવાની આવશ્યકતા છે, કોમ પણ બાબત જૈનશાસ્ત્રમાં આયદ્યથી દરમાવેલી નથી, બસુસ

જનને દ્રવ્યપૂજન.

૩૫

કરીને દ્રવ્યપૂજનની કેટલી જરૂર છે અને આજમાનામાં પ્રવૃત્તિનંપ જીવન થવાથી ઉપયોગીતા વધે છે કે ઘટે છે તે બાબતપર વિચાર કરવાની ખાસ જરૂર છે. આ સવાલ દ્રવ્યપૂજનના પ્રબળનિમિત્ત મૂર્તિપૂજન પર વધારે ઢળી ગયો છે અને તેથી તેની આવશ્યકતાપર વિચાર કરીએ.

૧ અભાર સુધીનાં કોઈ પણ પ્રગ્નએ મૂર્તિપૂજન વગર ચલાવ્યું હોય એમ ક્ષતિદાસ ઉપરથી માલુમ પડતું નથી. દરેક પ્રગ્ન એક અથવા બીજા રૂપમાં મૂર્તિપૂજન સ્વીકારતી આવી છે. જ્યારે મૂર્તિપૂજન હદ બહારનું છે એટલે કે મૂર્તિને મૂર્તિ ખાતર પૂજવાનું થાય છે ત્યારે તેમાંથી જુદો વિચાર બતાવનારા લોકો નીકળી આવે છે, પણ આવા લોકો ખાસ કરીને આગળ વધી ગયેલા વહેમપર અને નહિ કે મૂર્તિપૂજનપર આક્ષેપ કરનારા હોય છે. સાદા-ત્રણેસો વરસ પહેલાં ચોડાક ક્રિશ્ચિયનોએ મૂર્તિપૂજન વિરુદ્ધ વિચારો બતાવ્યા છે અને હાલ તેઓ 'પ્રોટેસ્ટન્ટ' પંથના કેહવાય છે, પણ તેઓના વિચાર માત્ર દેખાવમાંજ મૂર્તિપૂજન વિરુદ્ધ લાગે છે, પણ વસ્તુતઃ તેમ નથી. તેઓએ જે માર્ગ લીધો તે મૂર્તિપૂજનને અંગે વધી ગયેલા વહેમો તરફ પોતાનો તિરસ્કાર બતાવવા રૂપ હતો. આ ઉપરાંત મુસલમાન અને જ્યુડ-લોકો મૂર્તિપૂજન વિરુદ્ધ હોય એમ દેખાય છે. આપણા હિંદુસ્તાન તરફ નજર કરીએ તો આખો દેશ મૂર્તિપૂજક છે.

કેટલાક નાની નાની કોમ યા સમાજના લોકો આ બાબતમાં હાલમાં વિરુદ્ધ વિચાર બતાવનારા નીકળવા લાગ્યા છે. દાખલા તરીકે શીખ, આર્ય-સમાજ, અદામમાજ અને પ્રાર્થનાસમાજના લોકોએ અતિ પરાકાષ્ટાએ પહોંચેલી મૂર્તિપૂજન દૂર કરી છે. જૈન કોમમાં પણ ૨૦૦ વરસ પહેલાં ટુંઢક લોકોએ જૈનપૂજન કાઢી નાંખી છે, પરંતુ તેઓ બહુ ઓછી હદમાં દૂર કરી શક્યા છે. આગળ જતાં જણાશે કે તેઓનો મત મૂર્તિપૂજન વિરુદ્ધ નથી અને હોઈ શકે પણ નહિ.

મૂર્તિપૂજન વિરુદ્ધ પ્રસંગે પ્રસંગે આવા વિચારો જુદી જુદી પ્રગ્નએ બતાવ્યા છે, છતાં પણ મૂર્તિ વાપરવા માટે દરેક પ્રગ્નએ વારંવાર કેવી વલણ

૧ See C. H. C. Magazine Vol. I. P. 65. ૨ યાહુદી.

૩૬

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

બતાવી છે તે બાબત બેગ છે. જુલોકોને તેઓનો અર્ક છે, મુસલમાનોએ કુબ્લાને માન આપે છે અને શીખ પ્રજાને ચંધ છે. વળી કોઈ પ્રજા પંથ સ્થૂળ મૂર્તિપૂજા કસૂ કરતી ન હોય તે પણ અજ્ઞાનપુષ્પે માનસિ મૂર્તિપૂજા તે સ્વીકારે છે.

સર્વ પ્રજાની આવી વચણ કુદરતી રીતે હોવાથી મૂર્તિપૂજામાં કોઈ એક પ્રકારનું સ્વભાવ હોવું બેગબેગે કે તે વિચારના મોભા હોવા બંને તેથી બાબતે તે તારતી કાલું બેગબેગ. મૂર્તિ એટલે શું ? આ સમગ્ર સમગ્ર વિક છે; મીરીસ એની બીસાન્ટ કહે છે કે An idol is an image which shows symbolically some attribute or group of attributes of the Supreme પરમાત્માના કેટલાક ગુણોને અથવા ગુણસમૂહને દૃશ્યરૂપે બતાવે તે મૂર્તિ. પરમાત્માના ગુણો બેગબેગ બેગબેગ વિક, પણ જેને બેગબેગ દૃશ્યમાન રૂપે પરમાત્મા ગુણ નજરમાં આવે, તે તરફ દ્યાન બેગબેગ, સ્વભાવિક રીતે તેમજ મૂળ આપ બેગ મૂર્તિ. આવા પ્રકારની મૂર્તિને બેગબેગ, વાંદવાથી શું લાભ થાય તે હવે બેગબેગ.

એવો પ્રસિદ્ધ વાત છે કે આપણું મન સંબેગને વશ હંમેશા પડે છે. ચાલુ સખત હરીદાષના જમાનામાં અખંડ પ્રવ્રતિમાં મહેલા આ જીવે પરમાત્મા કોણ છે ? શું છે ? કેવા છે ? વિગેરે વિચાર કરવાનો અવકાશ મળતો નથી. ધંધાની લેવડ દેવડ અને તત્સંબંધી પ્રાસંગિક વિચારોમાં આ જીવ સંચારથી રાત પથેત સંચારે જીવન પૂરું કરે છે. કેટલાક નિરૂધ્ધથી જીવે તદ્દન પ્રમાદમાંજ જીવન પૂરું કરે છે. આ બંને પ્રકારના જીવોને તો પરમાત્મા સંબંધી વિચાર કરવાનો કાંઈ પણ અવકાશ સંબંધિત હોય તો તે મંદિરમાં મૂર્તિ સન્મુખજ છે, ધણા ખરા જીવોને પરમાત્માનું સ્મરણ પણ મૂર્તિપૂજા વગર થઈ શકતું નથી, એ અવકાશક ઉપરથી સ્પષ્ટ બાબત આબ્યું છે. જેમ જેમ સમય આગળ ચાલતો જાય છે, તેમ તેમ આ બાબતની વિચારણા અને લક્ષ્ય વિશેષ જરૂર ધરાવનાર થતું જાય છે અને આવી સ્થિતિ હોવાથી આપણને પરમાત્મ તત્ત્વ યાદ આપનાર તરીકે પણ મૂર્તિપૂજાની ઉપયોગીતા જાણાય છે.

હવે બીજી વાત એ યાદ કરવાની છે કે આપણું મન ખટુ અસ્થિર છે.

જિનેન્દ્રપૂજન.

૩૭

એક જામત ઉપર પાંચ મિનિટ સ્થિર ચિત્તે વિચાર કરવાનું સોંપવામાં આવે તે આપણે જરા પણ સ્થિરતા રાખી શકીએ નહિ; એટલે કે પાંચ મિનિટ સુધી બીજી બાદરની કોઇ પણ જામત ઉપર લક્ષ્ય પણ ન આપીએ અને આપેલી જામત ઉપર તદ્દન ઓકાચતાથી વિચાર કરીએ એ બનવું બહુ મુશ્કેલ છે. અતી માનસિક અસ્થિરતા હોવાથી તેને સ્થિર કરવાનું કારણ કાંઈ પણ જોઇએ. તાબડા તરીકે નાટકના તખ્તાપર એક માણસ બંધી વાર્તા સુંદર રાખવામાં કહી જાય તો નવી જામતને જરા પણ બગર મશે નહિ, પરંતુ પાતો જતારે દુરબ કપે તે આનખી સનખુળ રાખુ કરે ત્યારે બાગુક વિષમ ઉપર જે ચાર કલાક સુધી ઓકાચતાથી ધ્યાન આપવું હોય તો પણ આપી શકીએ છીએ. આથી જ હિંદુ પરમાત્માના બાક ગુણનું કીર્તન, અર્ક્ષિતના બાર ગુણ અથવા પ્રાણિકાંત વિગેરે અગિયોગેનું ચિત્તાકર્ષક વર્ણન આપવામાં આવે અથવા કલ્પના કરવામાં આવે, પણ શાન્તમૂર્તિ પરમાત્માનું પ્રતિબિંબ વેત્તને હૃદયપર જે અસર થાય છે તેવી અસર abstract (ભાવના)થી થતી નથી. મનુષ્ય જન સ્વભાવ અને મનના અવલોકન કરનારાઓ વેત્ત શકે છે કે મનુષ્ય મનની આ નયણી બાબત છે; પરંતુ મનોબળ અને શરીરબળ જે છે તેજ છે અને સંધ્યણુની નયણાઈમાં વધારો થતો જાય છે અને બળવળર સંધ્યણુ થવાનો સંભવ જોડો થતો જાય છે, તેથી મનને અને શરીરને જોડી દેનાર, બાહ્યદૃષ્ટિ બૂઝાવનાર, ઓકાચતા કરાવનાર અને વચનાતિકાંત આનંદનો અનુભવ કરાવનાર મૂર્તિ જેવું અવલંબન શા માટે તજ દેવું એ સમજાવતું નથી. જેઓ અવલંબન વગર ધ્યાન કરી શકતા હોય, શાસ્ત્રીય ભાષામાં કહીએ તો જેઓ સાતમા અપ્રમત ગુણરથાનકથી આગળ ચાલ્યા હોય અથવા અપ્રમતયતિ હોય તેઓને માટે આ વિષય નથી; પરંતુ કિંત પ્રકારના માણસો આ કાળમાં પ્રાપ્તે હોય નહિ, તેથી બાકીના માણસોએ તો મૂર્તિપૂજા મૂકી દેવાથી ધર્મ પામવાનું પ્રયત્ન સાધન મૂકી દેવા જેવું કયું છે.

વળી કેટલાક માણસો મૂર્તિપૂજા માનતા નથી તેઓ પણ બૂલ આપ છે. જ્યારે ધ્યાન કરે ત્યારે તેઓ શું કહે છે? જ્ઞાન દર્શન આદિની ઓકાચતા તે આત્મા-પરમાત્મા-ચિદ્ધન સ્વરૂપ-પરમ જ્યોતિ વિગેરે બાબતું ધ્યાન તેઓ કેવી રીતે કરી શકે? જેઓને ભાવના રૂપ અદૃશ્ય પ-

દર્શનમાં સમજ કરવાની ટેવ ન લેવા અને તેઓને મનપ્રેમ સાધ્ય ન ભાવ તેઓને કાંઈ આધાર-ટેકા નેમ્યાં; નહિ તે આત્મવાચના બળતા વિષયો પર મન દોરવાઈ જાય છે. આથી કરીને તેઓ સાધારણ રીતે કેવળી બળ-વાનતા બુધિપર વિદ્યારની સ્થિતિ કે એવી કોઈ પણ સ્થિતિ મનમાં દૃષ્ટે. આમ થવાથી તેઓ માનસિક પૂનતા અભિધાની થયા. અને માનસિક મૂર્તિપૂન માનનારથી કદીપણ સ્વયં મૂર્તિપૂનની ના પાડી શકાય નહીં. વળી માનસિક મૂર્તિપૂન કરનાર કેટલીકવાર મોટો બુદ્ધાતો આવે છે. તેઓ પોતાની માનસિક મૂર્તિને પરેખર પરમાત્માજ સમજે છે, જ્યારે સ્વયં મૂર્તિ માનનાર પોતાની મૂર્તિને પરમાત્મ સ્વરૂપ બતાવનાર, * સ્થાપનારૂપ, કલિપત આરોપ તરીકેજ માને છે, સમજે છે. આથી કરીને જે બુદ્ધ માનસિક મૂર્તિ-પૂનક કરે છે તે બુદ્ધ સ્વયં મૂર્તિપૂન કરનાર કદીપણ કરતો નથી.

આમાર કેટલાક બ્રાહ્મણો પરંપરાગત પિંગ પ્રવાજ આવી જ્ઞાની મન પૂજને માન આપતા નથી, તેઓની ધાર્મિક વૃત્તિ જ્યારે બેંચએ છાંચે સારે મૂર્તિપૂનની ઉપયોગીતા જણાઈ આવે છે. ઉપર જણાવ્યું તેમ આવા પ્રકારના લોકોને ધર્મ શું છે તેનો પણ વિચાર આવતો નથી. ઐદિક સુખ, તેના સાધનો, પાછા પડવાથી શોક અને સંસાર યાત્રામાં જીવન પૂર્ણ કરનારને આ ઉત્કૃષ્ટ સાધન આદરણીય છે.

પ્રસંગ કાર્તિક માસનો હતો. શરદઋતુ ઉતરવા આવી હતી. ચોમાસું ઉતરી ગયું હતું. સર્વ વનરાજી ખીલી રહી હતી. આખું જંગલ, તેનો લીલો દેખાવ મનને અને ચક્ષુને શાંતિનો આગાસ આપતા હતા. વૃક્ષો આનંદમાં આવી પોતાના ઝાળ રૂપી હસ્તો લંબાવતા હતા અને પડીએ પોતાના માળામાંથી ઉડતા હતાં. સમય પ્રભાતનો હતો, ઉદયાચળ તરફ સૂર્યનો અરણુ સારથી દિશાએને પ્રકાશતો હતો. આકાશ સ્વચ્છ હતું. આવા અખંડ શાંતિના વખતમાં એક મુમુક્ષુ હાથમાં પુષ્પની છાંયડી લઈ સુંદર વૃક્ષોપરથી પૂર્ણ ખીચેલા ગુલાબ, કેતકી, ચંપો, સેવલી (ચુલ્લવલી) વિગેરે શુદ્ધ પુષ્પોને વીણી લેતો હતો. વીણીને પુષ્પ પાત્રમાં શેપન કરતો હતો અને મનમાં પરમાત્માનું ધ્યાન કરતો હતો. તેના મનમાં પરમાત્મ ભાવ શિવાય કોઈ પણ પ્રકારનો વિશેષ નહોતો. યોગ વખતમાં પુષ્પયાત્ર વિવિધ પુષ્પથી ભરી દેરાસર તરફ ચાલવા માંડયું. દેરાસરે આવી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરી પુષ્પ

જિનેંદ્રપૂજા.

૩૬

ક્રમવાર બુદ્ધ પાડ્યા અને તેનાથી પરસ્પર ભરવા માંડ્યું. વચ્ચે વચ્ચે ગુ-
લાળ મુક્યો. પડખે મોગરો અને છોપર લીસો ત્રાંપો અને ળીંગે છેડે પી-
ળો ત્રાંપો વચ્ચે વચ્ચે મેલતી અને એ તરફ મોગરો મુક્યો. પછી પ્રભુ
સન્મુખ આવી શુદ્ધ જાળથી નદવણુ કરી સુવર્ણપત્રથી આંગી કરી પરસ્પર
ચડાતી મુગુટમાં અને પ્રભુશરીર પર પુષ્પ ચડાવ્યાં. શોભતી જગોએ, વર્ણ
વ્યવસ્થા અને જ્ઞાતિક્રમવાર ઉપર નીચે અને પડખે પુષ્પ ઘટા કરી દીધી.
આ વખત કાંતિ અજળ બની રહી. દુષ્પ વિગેરે પૂજા કરી પ્રભુ પાસે જે
મોટી દીવીપર જે જ્યોતિ યુક્ત દિવા કર્યો અને જે નાની જાળેડીપર ળીંગત
જે દિવા કર્યો. આ દિવાની જ્યોતિ, પ્રભુની કાંતિ અને પુષ્પ અત્તરનો મ-
ખાળાટ સર્વની એકાગ્રતા યાદ. દેરાસરમાં તદ્દન શાંતિ હતી. પ્રભુ સન્મુખ
જેમી સારિતક કરી કૃપા નેત્રેન ધરી શ્રાંત અને એકાગ્ર ચિત્ત કરી ગાન
કરવા માંડ્યાં.

પ્રીતલડી બ'ધાણીરે અજીત જીજી'દશુ':
પ્રભુ પાખે ઘડી એકે મન ન સુહાયજો.

... ..

કરૂણાશ્રિક કીધીરે સેવક ઉપરે,
લવ લય લાવઠ લાંગી લક્ષિ પ્રસન્નજો.

સુસ્વર સાથે ધીમેથી જેમ જેમ આ અવાજ ચાલ્યો, તેમ હૃદયમાં
બેદ થવા લાગ્યો અને જે વખતે ભારકતા ટુજ માંહિરે શ્રવણે સાંભળી
એ પદ ગાયા પછી 'લવ લય લાવઠ લાંગી' એ પદનો સુંદર ધ્વનિ
હૃદયવિણુમાંથી ઉઠ્યો, તે વખતે હૃદયમાં ખરેખર ભાસ્યું કે આ સંસા-
રની બેડી અલારથી તાશ પામી. અહાહા! શું દિવ્ય સ્થાન! શો અનુભવ!
જેઓ મૂર્તિપૂજા વિરદ્ધ હોય તેઓ ભલે હસે અથવા ગમે તેમ બોલે, પણ
આ અદૈશિક આનંદ-દુઃખમય જીવિતવ્યમાં આ સુખની રેખા-પ્રેમમય
જીવનને હદ છે. હૃદયના એકતાનથી અણપદ પર ગાન કરતા રાવણે
તીર્થંકર નાગ કર્મ કેવી રીતે બાંધ્યું તેનો જરા ખ્યાલ આવ્યો અને મૂર્તિ-
પૂજનનું પુણ્ય આલંબનત્વ અનુભવ ગાયર થયું. એકવાર મૂર્તિ સન્મુખ જુઓ,
આંખ મીઓ, મનમાં તેજ મૂર્તિનું ધ્યાન કરો, તેવીજ મૂર્તિ કલ્પો, ફરી આ
જા ઉઘાડો, મૂર્તિમાં સ્થાપિત જુઓ બોલી જાઓ, આંખ બંધ કરો, મૂર્તિને

૪૦

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

કર્મો, ગુણોને કર્મો, સૂતિને ભૂલી જંગો અને ગુણોને કર્મો અને તેના પર ઝીકાયતા કરો. આજ્ઞ કર્તવ્ય અને મોક્ષ સાધનનો સરસ ઉપાય.

કલ્પના શક્તિને આટલી હદ સુધી લઇ ગયા પછી એક બાબત પર જરા ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. જેઓ રચાવકારીઓ સૂતિપૂજન વિરૂદ્ધ છે એમ માને છે તેઓ સ્વસ્થ સમજ્યા નથી. તેઓ સૂતિપૂજન વિરૂદ્ધ કદીપણ હોઈ શકેજ નહિ. કારણ કે તેઓ બહુ રીતે સૂતિપૂજન માનનારા છે. વળી કારણમાંનું એક કારણ એ છે કે તેઓ શાશ્વતી પ્રતિમા માનવાની હા કહે છે. હવે સહજ દૃષ્ટિથી જણાશે કે શાશ્વતી પ્રતિમા એ પણ પ્રતિમાજર છે, તેથી તેઓ સૂતિપૂજન વિરૂદ્ધ તો છેજ નહિ. હવે સવાલ યાદી એજ રહ્યો કે સૂતિ કેવી માનવી અને તેને યોગ્ય સામગ્રી કેવી રાખી શકાય ? આ બાબતમાં જે મતભેદ છે તે મૂળ હકીકતનું સ્પષ્ટ બાન ન થવાથી થયેલો છે. જે લોકો કોઈપણ એક પ્રકારની સૂતિ સ્વીકારતા હોય તેઓ પછી સૂતિપૂજન વિરૂદ્ધ હોવાનો દાવો કરી શકે નહિ. જ્યાં પરમાત્મપણુનો આરોપ કરવો છે ત્યાં પછી આરોપિત વસ્તુની શાશ્વતા અશાશ્વતાનો સંબંધ જોવો ઉપયુક્ત નથી. આરોપિત પદાર્થ આરોપને યોગ્ય, સ્વીસ્થાવી, પરમાત્મગુણનું બાન કેરાવનાર અને પ્રમોદ કરાવે તેવો નિર્મળ જોઈએ. પરંતુ આવી વ્યવસ્થા વિગેરેની સામાન્ય હકીકતપરથી સૂતિપૂજન વિરૂદ્ધ વિચારો બતાવવાની જે દિગ્મત કરવામાં આવે છે તે તદ્દન અસ્થાને છે, અયોગ્ય છે અને વસ્તુસ્થિતિના જ્ઞાન અને જન-સ્વભાવના અવલોકનની ગેરહાજરી બતાવે છે. ધર્મનો બાસ રહેતા ખાતર પણ અનાદિશિદ્ધ સૂતિપૂજનની ખાસ જરૂર છે. વળી બીજીબંધી દલીલ કરતાં એક વાત આ જમાનામાં બહુ ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે. આ સમય બહુ અગત્યનો છે. અસારે પાશ્વિમાલ વિચારો સાથે પૂર્વના અને લાંબા વખતથી ચાલતા આવેલા જુના વિચારોનું સંઘટન થાય છે. આ વખતે જે વિદ્વાનોના હાથમાં ધર્મનું સુકાન હોય તેઓએ ધર્મના અવલંબન જેવા લાગતા સર્વ સાધનોને મજબુત બનાવી દેવાની બહુ જરૂર છે. અસારે ધર્મનો આભાસ વધારે દેખાય છે, પણ જેઓ શાંતિથી એકાંતે વિચાર કરતા હશે તેઓ જોઈ શકશે કે મૂળ પાયા ખવાઈ જતા જાય છે. આ પાયાને મજબુત કરવાની બહુ જરૂર છે. આવતા જમાનામાં ધર્મભાવના અને સંસારજાતનાને મજબુત લગાઇ થવાની છે અને તે પ્રસંગે જે ધર્મના સાધનો લુપ્ત થઈ ગયા હશે તો ધર્મનો ડોકો લાગતો અટકી જશે અથવા બહુ અસ્પષ્ટ બનિ

જિનેદ્રપૂજા.

૪૧

કરશે. અસારે પણ અવાજ મંદ થતો વતપ છે. પંચમ કાળમાં ધર્મના સાધનો પૈકી શાસ્ત્રાનુસાર જૈનદ્રવ્યાનુયોગનાં સ્પષ્ટીકરણ (exposition) વિગેરેની જોટલી જરૂર છે તેટલીજ જરૂર મૂર્તિપૂજાની છે. કારણ આ કાળમાં આ બેનોજ આધાર છે. અમારા જેવે બાળ્યોને કહેવાની જરૂર છે કે આવા સાધનને મંદ પાડવામાં કર્તવ્ય ચુકાય છે એ જોષ લેવાનું છે. જ્યારે પદ્મભેદ અને આચલ છોડી આ બાળતપર વિચાર કરવામાં આવશે ત્યારે ઉપરની સાદી દલીલની આવશ્યકતા સમજી શકાશે.

મૂર્તિપૂજાની જરૂર છે એમ જોવા પછી પૂજના પ્રકારપર વિચાર કરીએ. પૂજા બે પ્રકારની છે. એક દ્રવ્યપૂજા અને બીજી ભાવપૂજા દ્રવ્યપૂજામાં ઉત્તમ પદાર્થો મેળવી પ્રભુ સન્મુખ ધરવા. દ્રવ્યપૂજા કરતી વખત બાહ્યશુદ્ધિ બહુ સારી રાખવી. આચાર અને વિચારને બહુ નજીકનો સંબંધ છે. બાહ્ય શુદ્ધિ વગર મનમાં પ્રેમ પણ આવતો નથી. માટે શાસ્ત્રમાં બતાવેલી રીતિ પ્રમાણે નહાઈ સ્વચ્છ થઈ શુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી અષ્ટ, સત્તર, એકવીસ પ્રકારી પૂજા કરવી. પૂજા દરમ્યાન અંતર દૃષ્ટિ ભાવના તરફ રાખવી. દરેક પૂજા વખતે આ અમુક અવસ્થા ભાવવાની છે, તે ભાવવી અને પ્રભુ જેવા થવાની ઇચ્છા રાખવી. પરમાત્મ સેવાનું કૃણ એ છે કે બરાબર એકતાન થાય કે આ જીવ પરમાત્મરૂપ થઈ જાય છે.

ભાવપૂજામાં પ્રભુની સિદ્ધ અવસ્થા ભાવવી. આ આત્માને પરમાત્મત્વ સાથે જોડી દેવો. બહિરાત્મભાવ તજી દેવો. વિચારવું કે સર્વે ગુણો અહીં બરેલા છે, બીજા પાસે લેવા જવા પડે તેમ નથી. આ ગુણ પ્રકટ કરવાને કર્મ તોડવાની અને તે માટે ધ્યાનાગ્નિ સજાગવવાની જરૂર છે. પ્રભુનું ધ્યાન કરતાં કરતાં આવી ઉત્કૃષ્ટ ભાવના, સંસાર નિવેદ અને આત્માના શુદ્ધ ગુણો તરફ વિચાર કરવો. વળી મહાન પૂર્વાચાર્યો રચિત સ્તવનવડે કીર્તન કરવું. જેઓને બક્તિસપર પ્રેમ હોય તેને માટે પડિત શ્રી મોહનવિજયજી, રામવિજયજી, માનવિજયજીના સ્તવનો બહુ આનંદ આપનારા થશે અને જોને ઉડી શીઘ્રસુશી અને દ્રવ્યાનુયોગપર પ્રેમ હોય તેઓને આનંદધનજી, કેવલદ્રજીના સ્તવનો ઉપયોગી છે. ઉપાધ્યાયજીના સ્તવનો બન્ને વર્ગને એક સરખો લાભ અને આનંદ આપનારા છે. આવી રીતે પ્રભુના ધ્યાનમાં લીન થઈ ભાવપૂજા કરવી. એવો આનંદ કરવો કે તેનો ઓડકાર-તેની ઊભા-

૪૨

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

તેની ચીકણ આંખા દિવસ સુધી હાથમાં રહે; કદાચ દ્રવ્યપાન એ એકડો ધુટવા જેવું લાગતું હોય તો તેથી કરી જનાવું નથી; એકડા ધુટતાં ધુટતાં આવડી જશે અને પછી જરા આત્મભાસ થશે કે તરત પોતાનું શું કરત્ય છે તે પોતાની મેળેજ સમજી શકાશે. પણ આવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય ત્યાં સુધી આ જીવેદ્રુપાનું ઉત્કૃષ્ટ સાધન વિસારી ન મૂકવાની એટલુંજ નહિ પણ જેમ અને તેમ પુણ કરવાની નમ્ર વિનંતી છે.

મૌખિક.

“સામાન્ય હિત શિક્ષા”

(૧) જયજ્ઞા—(યતના) તે તે ધર્મ સંબંધી કે વ્યવહાર સંબંધી, પરલોક માટે કે આ લોક માટે, પરમાર્થ કે સ્વાર્થ જે જે વ્યાપાર કરવામાં આવે તેમાં બરાબર ઉપયોગ રાખવો તે તેનો સામાન્યાર્થ છે. વિશેષાર્થ વિચારી જોતાં તો આત્માનો શુદ્ધ નિર્દોષ મોક્ષાર્થ ખત પૂરેક કરવામાં આવતો મન વચન અને કાયા દ્વારા વ્યાપાર-વિશેષ જણાય છે, આથીજ મહા જ્ઞાની પુરુષોએ જયજ્ઞાને ધર્મની માતા કહી જોડાવી છે. અર્થાત્ આત્મ ધર્મ (શુશ્રુ) ને ઉત્પન્ન કરનારી, પાલનારી તેમજ વૃદ્ધિ કરનારી યાવત જોકાંત સુખકારી આ જયજ્ઞાજ છે. જયજ્ઞા રહિત, ચાલનાર ઉભો, રહેનાર, ખેસનાર, શયન કરનાર, બોજન કરનાર કે બાપજી કરનાર તે તે ચલનાદિક ક્રિયાઓ કરતાં ત્રસ કે સ્થાવર જીવોની હિંસા કરે છે જેથી પાપ કર્મ બાંધે છે, તેનો વિપાક કટુક થાય છે; માટે સુગ વિવેકી, સજ્જનોએ તે તે ચલનાદિક ક્રિયાઓ કરતાં જેમ જેમ વિશેષ જયજ્ઞા સચવાય તેમ વર્તવું જોઈએ. હિતકારક છે કેમકે સર્વ જીવોને આત્મ (પોતા) સમાન લેખતો છતાં કોઈ પણ જીવને દુઃખ નહિ કરવાની બુદ્ધિથી સર્વ પાપરથાનો પરીહરી આત્મ નિમિદ્ધ કરે છે તેજ મહાત્મા પાપ કર્મ નથી બાંધતો અન્યથા પોતાને કલ્પિત ક્ષણિક સુખની ખાતર નાહક અનેક નિરપરાધી જીવોના પ્રાણને લેતો અજયજ્ઞાએ વર્તેલો છતાં તે જીવ ભારે કર્મ બાંધે કરે છે. જે કર્મ ઉદ્ધર આપતાં બહુજ કટુક રસ આપે છે. દુષ્ટાંત તરીકે પરજીવના રક્ષણાર્થે મુ’

સામાન્ય હિત શિક્ષા.

૪૩

મહારાજનો ધર્મદેવજી (રત્નેદરણી) તથા સામાયક પોપધાદિકવત ધારક આવક વર્ગથી રાખવામાં આવતો ચરવતો પ્રમુખ નેગજી મુતલ (ગોઠળા) ગૃહસ્થ લોકોથી પ્રમાર્જનાર્થે રાખવામાં આવતી વાસંદી (સાવરણી) પ્રમુખ ને પરજીવોને બાધા ન કરે એવાં શ્લક્ષણ (સુહાલા) હોય તેમજ તેના છતાં પણ તેજોજી (પોતે હાથે પ્રમાર્જવા રૂપ) તેનો સદુપયોગ ને કરવામાં આવે તોજી તે તે સાર્યક હોઈ જયણ પાળવામાં સહાયબૂત થાય છે; અન્યથા નહિં. દટાંત તરીકે આજકાલ અગ્નિન દશાથી મુઘ્ધ જીવો ભૂમિ શુદ્ધિ કરવા માટે તેવાં સારા ઉપકરણ નહિ રાખતાં પ્રાયઃ ખમ્બૂરી વિગેરેની વાસંદીઓનો ઉપયોગ કરતા દેખાય છે જે કે બાપડા એકંદ્રિથી માંડી તસ જીવોના સંહાર માટે બારે શસ્ત્ર (સ્કોટર) જેવું થઈ પડે છે. આપણને એક કાંચે વાગતાં દુઃખ થાય છે તો બાપડા તે કુદ જાતુઓના મનનો ધાત થાય તેવાં શસ્ત્ર જેવા ધાતકારી પદાર્થો વાપરવાને હિંદુ માત્ર યા વિ-શેષે કરીને જૈન માત્રને જાગેજી નહિ. અદ્ય ખર્ચ અને અદ્ય પ્રયાસે આ સેવાતો બારે દોષ-દૂર થઈ શકે તેમ છતાં ખેદકારીથી તેની ઉપેક્ષા કર્યા કરવી દયાળુ જીવોને ઘટે નહીં, માટે આશા છે કે તે સંબંધમાં ધર્મની કમપણ માગણી ધરાવનારા તેનો તરત વિચાર કરી અમલ કરી શેશે.

બીજી પણ ઉપર બતાવેલી ચલનાદિક ક્રિયા કરવાની જરૂર પડે છે તે માં બહુજ ઉપયોગ રાખી જીવોની વિરાધના નહીં કરતાં જયણ પાળવી. ચાલતા છતાં ધુંસરા પ્રમાણુ ભૂમિપરા દટિ રાખી એકાગ્ર ચિત્તે વર્તતાં, તેમજ જેસતાં, ઉઠતાં-ઉભા રહેતાં, સયન કરતાં છતાં પણ તેવીજ રીતે પ-રોપધાત ન થાય તેમ સાવચેતી રાખી રહેવું. ભોજન સંબંધે તે જૈનશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ બાવીશ અભદ્ય અને બત્રીશ અનંતકાય વરજી તેમજ બીજા ભોજ્ય પદાર્થો પણ જવાદૂલ ન હોય તેમજ જાણતાં કે અજાણતાં જીવોને સંહાર કરીને નીપજવ્યા ન હોય તેવાજ ઉપયોગમાં લેવા નેહયે, તે પણ દિવસ છતાંજ પ્રકાશવાળા સ્થાને પહોંચા બાજનમાં રાખીને વાવરવા નેહયે, જેથી સ્વપર બાધાને વિરહે જયણ માતાની ઉપાસના કરી કહેવાય.

બાપણ પણ હિત, મિત, ધર્મને બાધક ન આવે તેવું, અવસર ઉ-ચિત વિચારીને, વદતી વખત મુખે વિરતિવૃત્તને મુખપતિ તથા મોઢળા મુ-હરથને પણ ઈંદ મહારાજની પેરે ધર્મ કથા પ્રસંગે અવસ્ય વસ્ત્રોચન (કિ-

૪૪

હી જીવનકે પ્રવર્તન

સાસકંગનો છેડો) મુખ આગળ રાખીનેજ વહતા જયણા સેવી ગણાય.

આ પ્રમાણે ઉઠત કરણીઓ કરતી વખતે જેમ જેમ અપ્રગતપણે વર્તાય તેમ તેમ વિશેષ આરાધકતાનું જાનો તેવી નિષ્ક નાનાં નિયમક્રમાનું અનુભવું. પૂજ્ય માતાની પેરે આનંદ મેઝવ પરમ પૂજ્ય થી તીર્થેકર અનુપર મળીત પવિત્ર અંગવાળી જયણા માતાનો આનાદર કરી વર્તનારા કુપુત્રોની જેમ આલોક અને પરલોકમાં દારી અને દુઃખનાં પાત થાય છે, માટે સુપુત્રની પેરે પવિત્ર જયણા માતાનું આરાધન કરવા ચૂકવું નહિ,

૨ એડવાડ—એડું અન્ન કે પાણી ખાતા પીવાથી કે છાંડવાથી આપણા મુખ વાહઓ તેમજ બહેનો કેટલો જણ આપસપ-અનર્થ રહે છે તે વિચારો. પૂર્વ તથા ઉત્તર દેશોને વરછ આજઠાલ આ તરફના અત્ર છવો આ સંગ્રાંધી એટલો જણે અધર્મ સેવે છે તેનો નમુનો જુઓ. સર્વ કાર્મ કુટુંબી યા સ્ત્રીલાલઓ માટે પાણી પીવા માટે સ્થાપન કરી રાખેલા બાજનમાંથી પાણી કાઢવ એક જુડું (અશાયદું) વાસણ નહિ રાખતાં જે વાસણથી પોતે પાણી પીને છે તેજ એકા પાણી સંવિત વાસણથી દૂરીને તેજ બાજનમાંથી પાણી તીકાગી પોતે યા પીજત પીને છે, જેથી શસ્ત્ર ગ-યેલા મુજબ ત જળના બાજનમાં આસંખ્યાત લાભીયા સમર્થિગ છવ પેલા થાય છે, અર્થાત તે જળનું આયુ બાજન મુદ છવમય થઈ જાય છે, જેઓનું આ આયુ, પશુ જેવા નિર્ણિકા છવો ખાન કરે છે એમ કહેવું અયોગ્ય નથી. એડું અન્ન કે પાણી અંતઃ સુદર્ત ઉપરાંત અવિવેકથી કે પ્રમાદથી રાખી ચૂકનાર છવો એજ પ્રમાણે અસંખ્ય છવોની વિસાધના કરનાર થાય છે. આગ સમછને હેંટે સાન આણી પરબવથી હરી જેમ તે અસંખ્ય છવેતો નાહક સંહાર ન થાય તેમ ચેતતા રહેવું ઘટે છે.

તેમજ વારી, બોળો, દિદા સારે કાચો ગોરસ આદિક અબક્ષ્ય બ-ક્ષણ સર્વથા વર્જવું. નાનામોટા જયણાસારો વખતે પાક કાલા જયણા સંવિત કરવાથી ઘણા છવેનો ઘણા નીકળી જાય છે. તેમજ એડું છાંડવાથી પણ ઘણાજ ટોટા આવે છે. જે જયણાનુંવેક દરેક રચાને વર્તનારાં આને તે કામને પણ બાધક નહિ આવતાં ધર્મ આરુધનનો પણ મોટો લાભ સદને હાંસલ કરી શકાય. માટે હે સુહો. લગ્નજ અને દર્બારીય ઘણ જયણુને એક પણ પણ વિસારશે નહિ.

સામાજિક હિત વિદ્યા

૪૫

૪ ઉદાહરણ—આપના મરણ પછી યા પુત્ર પુત્રી વિગેરેના સગવડ વખતે મને ઠેકાણે નાદક બની કરવામાં આવે છે અને ઉંડત વખતે ખાત કરવા ગોળ કરાવી જેઠરકારી ધારવામાં આવે છે. હજી તરીકે આપના બચાવના વખતે મેં જાણ્યો તો મોઢા લાગી તન મન બની ધનથી જેમ તેમને ધર્મ સમાધિ માય વાત્ત તેમની તથા પોતાની સદ્ગતિ જેવી રીતે માય તેમજ પતેયું ઉચિત છે. અવરણ કરવા ચોખ્ખું તે બાબતનું બાન બૂલી જઈ પછી કેવળ લોક લજ્જાથી નાદક મોઢા ખર્ચમાં ઉતરતું તે કરતાં તેટલાજ ધનનો વ્યય પરમાર્થ માંગે કરવો શ્રેષ્ઠ છે. પુત્રાદિકના જન્મ તથા લગ્નાદિક પ્રસંગે પરમ મંગલિક થી હેવ ચુરની પૂજા બહિત બૂલી ખોટી ધામ ધૂમ રચવા -લાખો બલકે કરોડો જીવોનો વિનાશ માય તેવા દુઃખાનું છોડવા વિગેરેમાં અમિત દ્રવ્યનો જેર ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, તેમ બાવળીર-સજ્જનોને કરતું ઘટતું નથી.

૪ આપનાં અવધુનું શીક્ષણ અને અવધુનું વર્તન—આપનો પોતાના આપનો તરફથી સારો (ધાર્મિક અને વ્યવહારિક) વારસો મેળવવા કમનસીબ રહેલા હોવાથી અથવા સામ્યયોગે મેળવ્યા છતાં તેનો દુરોપયોગ નિવારણ કરવાથી પ્રાયઃ પોતાના બાળકોને તેવો ઉમદા વારસો આપવા બાંધવશથી શી રીતે બની શકે ? પ્રાયઃ કહેવાથી કદાચ સત્સંગ યેગ તેવા ગાંધીયો પણ પોતાનાં બાળ બચ્ચાંને તેવો ઉમદા વારસો આપવા બાંધવશથી અને પણ અરે. યતઃ-સત્સંગતિઃ કથમ્ કિં ન કરોતિ પુત્રામ્ અર્થાત્ ‘ ઉત્તમ સંગતિ, કહો બાઈની પુરૂષોને શું શું સત્કળ નથી સંપાદી આપતી ?’ ઉત્તમ સંગતિયોગે પ્રાણી ઉત્તમતાને પામે છે, ઉત્તમ અને છે. તો કાણુ તેવી અવગણ સત્સંગતિ કરવા અને કરીને ઉત્તમતા પામવા કમનસીબ રહે વાર ? સાસ્ત્રના બાણુ કહે છે કે ખોટામાં ખોટી-ખોટામાં ખોટાં ફળને આપનારી કુસંગતિ છે, તો સાહાં ફળને આપવાને ઇચ્છતાં કાણુ મદમતિ બેવી કુસંગતિ સંકારશે ? આટલું પ્રશ્નને કહી હવે વિચારિયે કે પોતાનાં બાળ બચ્ચાંને શુભી કરવા ઇચ્છતા આપનોએ -તેમને તેવી કુસંગતિથી બચાવવા અને સત્સંગતિમાં જોડવા કેટલી બધી ઠાણજી સમજવાની જરૂર છે ! નહિતો તે ગાંધીયોને જો બાળબચ્ચાંના હિતકર્તા બાંધક કે અહિતકર્તા ? એવડક કહી શકશું કે અહિતકર્તા. શત્રુ-દુશ્મન ને-

૪૬

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

વાજ માનવા જોઈએ કેમકે તેઓએ પોતાનાં બાળ બચ્ચાંને જાણી જોઈને કે જોરદારીથી સહગતિનો માર્ગ બંધ કરી દુર્ગતિનો રસ્તો ઉઘાડો કરી આપ્યો. અવળે રસ્તે દોર્યા માટે. બાળક જન્મ્યા પહેલાં પણ ગર્ભમાં તેને વ્યથા ન થાય તેમ વિવિધ સેવન સંબંધમાં સંતોષથી માયાપે વર્તતું જોઈએ જન્મ થયા બાદ તેની બાલ્યવય સુધીમાં તે અપશબ્દ ન સાંભળે કે ન જોલે, એક સદ્ગતિ જાળીને પણ મારવા ન શીખે કે નમારે તેણે ઉપયોગ રાખ્યો જોઈએ તથા તેને કાંઈ પણ માડી સંગતિ ન થવા પામે તેની પૂરતી કાળજી રાખવી જોઈએ. સમજાણો થયો કે તરત તેને સારા વિદ્યાચર કે ધર્મ ચરને હવાલે કરી દેવો જોઈએ; જે વિદ્યાચર કે ધર્મ ચર તેને વિનમ્રાદિ ઉત્તમગુણોનું સારી રીતે શીક્ષણ આપે, જેથી પ્રાપ્ત થયેલી વિદ્યાની સફળતા રૂપ વિવેક રત્ન તે પામે અન્યથા કુસંગ-કુચ્છદ યોગે વિનય વિદ્યાહીન રહેવાથી વિવેક રહિત પશુ જેવી આચરણ કરતો રણના રોઝની જેમ બગટવીને વિષે તે પરિભ્રમણ કરે છે.

બાળ લગ્ન, કન્યા-આ સર્વ વિદ્યા વિનમ્રાદિક પામવામાં મોટા વિઠ્ઠલ નીચડે છે; જેને પરિણામે તેઓ આ લોકના સ્વાર્થથી બાદ મળી પરભવતું પણ સાધન પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી; એટલુંજ નહિ પણ અનેક પ્રકારના દુર્ગુણો શીખી-આચરી મહા કટના ભાગી થાય છે. માટે બાળ-બચ્ચાંને સુધારો કરવાની જોખમદારી માયાપોના શીરપર ઝાંછી નથી, તે તેઓએ ખુબ વિચારવાની જરૂર છે. માયાપોની કસુરથી દોકરા મૂખે પ્રાયઃ રહેવાથી તેઓનેજ એક શબ્દપ્રાય છે તેમજ તેઓની પવિત્ર કાળજીથી બાળકો વ્યવહાર અને ધર્મકાર્યમાં નિપુણ થવાને લીધે ઉભય લોકમાં સુખી થવાથી તેઓને ભવોભવમાં આશીર્વાદ આપેછે પરંપરઃએ અનેક જીવોના હિતકર્તા થાય છે. તેમજ તેઓ શ્રેષ્ઠ માયાપ તરીકેની પોતાની ફરજને પોતાના બાળબચ્ચાં કે સંબંધીઓ પ્રતિ અદા કરવા સૂક્ષ્મ નથી; હમેશાં સજ્જન વર્ગમાં પોતાના સહ વિચારો ફેલાવવા યત્ન કરે છે. તેમજ પારમાર્થિક કાર્યોમાં આગળ પડતો ભાગ લે છે અને બીજા યોગ્ય છોતેને પણ જોતપોતાને યોગ્ય કરતા પ્રેરે છે. આ બધા શબ્દો માયાપોના ઉત્તમ શીક્ષણ અને ઉત્તમ વર્તનપર આધાર રાખતા હોવાથી આપણે ધ્યેયશું કે હવે પછી પોતાની સંતતિનું બનું ધ્યેયનારા માયાપો પોતે ઉત્તમ શી-

ચર્યાપત્ર.

૪૭

શય ધારી ઉત્તમ વર્તન આદરી પોતાના બાળપણમાંથી આત્મકરણના આશીર્વાદ મદદ કરવા ભાગ્યશાળી થશે. તથાતુ.

મુનિ કર્પૂરવિનય.

ચરચા પત્ર.

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશના અધિપતિ સાહેબ,

મુ. ભાવનગર.

નીચેની બીના આપના ચોપાન્યામાં પ્રગટ કરશો.

બનારસ શ્રીમદ્ યશોવિજયજી જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા ખાતે શ્રી માંગરોળનાળા શેઠ અમરચંદ્ર તલકચંદ્રે (૩. ૫૦૦) પાંચસો ભેટ આપ્યા છે, વળી આ મહસ્થ પોતાના ખર્ચથી સ્કોલરશીપ તથા ખોરાકી ખર્ચ વિગેરે ખર્ચ આપી પાંચ વિદ્યાર્થીઓને શ્રી બનારસ પાઠશાળામાં અભ્યાસ કરવા મોકલવાનો ઉત્સાહ જણાવે છે, તો થોડા વખતમાં તેઓ સાહેબ પાંચ વિદ્યાર્થીઓને મોકલશે ઉત્તમ કામોમાં પોતાની લક્ષ્મી વાપરવાને આ મહસ્થ સારી રીતે સમજે છે, તેથી આ અત્યુત્તમ કામ જણી પોતાની શક્તિ માં ૪૫ મદદ કરી તેમણે પોતાની ઉદારતા જણાવી આપી છે. આ પ્રમાણે દરેક જૈન મહસ્થને યથાશક્તિ મદદ આપવાની આવશ્યકતા છે.

આ પાઠશાળા ખાતે એક મોટું ફંડ એકઠું કરી તે ફંડમાંથી બનારસ પાઠશાળામાં અભ્યાસ કરીને તૈયાર થયેલા વિદ્વાનેને પગર આપીને યોગ્યતા મુજબ તેમાંના કેટલાએકને ઉપદેશકો તરીકે ગામો ગામ જૈનધર્મનાં તરવોના નાકેર ભાવણે આપવાના કામમાં ગોઠવવા, આપણા મુનિ મહારાજને અન્ય દરેકની ધાલણે પાસે ભણતું પડે છે તેને બદલે આ આવક વિદ્વાનોમાંના કેટલાકને તે કામમાં જોડવા, કેટલાકને જૈનશાળા પાઠશાળાઓમાં ગામો ગામ ધોરણસર જૈન જ્ઞાનકોને અભ્યાસ કરાવવાને ગોઠવવા, કેટલાએકને જીર્ણ પુસ્તકો, જીર્ણ તીર્થ અને જીર્ણ મંદિરોનો ઉદ્ધાર કરાવ-

૪૯

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

વાના કામમાં ગોઠવવા, કેટલાંએકને દેવદ્રવ્ય માનદ્રવ્યથી હુમતા આપવા જૈનઅધુઓને ઉપદેશ આપી તેમાંથી બચાવવાના કામમાં ગોઠવવા વિગેરે દરેક ધાર્મિક કાર્યમાં ગોઠવવાથી આ પાઠશાળામાં તૈયાર થયેલા વિદ્વાનો છાંદશી પવિત્ર તેજ કામો કરે. આથી કેટલાક આત્માર્થી બન્ધ મુક્તિથી પોતાના અર્થથી પણ ધાર્મિક કાર્ય બજાવવાને તૈયાર થાય.

વળી દરેક જૈનશાળાઓની દેખરેખ પણ આ દુનિયાંથી રાખવામાં આવે અને જે જે જૈનશાળાઓમાં મદદ આપવાની જરૂર હોય ત્યાં ત્યાં મદદ આપવામાં આવે-કેમકે કેટલીક જૈનશાળાઓ ઉપરીની દેખ રેખ વિના થોડો થોડો વખત ચાલીને બંધ પડી બંધ છે. વળી દરેક જૈનશાળાઓની પરીક્ષા લેવી અને ન હોય ત્યાં નવી સ્થાપન કરાવવી વિગેરે કામ સાર એક જૈન એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર (પરીક્ષક) પણ આ પાઠશાળાના દુનિયાંથી રાખવામાં આવે અને જૈનધાર્મિક કેલવણી ખાતાના ઉપરી અધિકારી તરીકે બનાવસ પાઠશાળાના અધ્યક્ષ રહે. આ પ્રમાણે કામ બને ત્યારે જ ભરેખર જૈન ધર્મનો ઉદય થાય, માનનો ફેલાવો થાય અને શાસનની ઉન્નતિ પણ ત્યારે જ થાય. આ કામ બને કે તરત બનવું સુસ્કેલ છે, તોપણ શાય બહાદુર વસનજીભાઈ ત્રીકમજી તથા ખેતસીભાઈ ખીયરીએ જેમ પાસીતાણા વીરબાઈ પાઠશાળામાં પચાસ પચાસ લગ્નર રૂપિયાની મોટી બક્ષીસો આપી છે, તેજ પ્રમાણે તે ગૃહસ્થો અને દરેક જૈનઅધુઓ આ ખાતામાં પોતાના ઉત્સાહ પૂર્વક ઉદાર દાનથી યથાશક્તિ જેટલી બની શકે તેટલી તન મન અને ધનથી મદદ કરશે તો હું 'મારું' છું' કે આઠ દશ લાખ ઉપરાંતનું મોટું 'ફંડ' એકઠું થઈ જશે અને ઉપર લખેલા સર્વ મનોરથો પણ પાર પડશે; માટે દરેક જૈનઅધુઓ આ અતિ ઉત્તમ કાર્ય બજાવી તેમાં તન મન અને ધનથી સારી મદદ કરશે, એવી મારી નમ્ર વિનંતી છે.

શા. વેણીચંદ સુરચંદ શ્રી મેણાણાવાળા

હાલ સુશિદાગાદ.

અશુભમંજ.

આ પાઠશાળાકું મદદ કરની સર્વ જૈની માર્ગ્યોકું ઉચિત હૈ.
અવી વાવીસ વીધાર્થીઓ ઓર સાત સાધુ પદતે હૈ. છ સાત
વીધાર્થી અનેવાલે હૈ. દર કલાક પઢનેમે જાતે હૈ.

બનારસ જૈન પાઠશાળાના શાસ્ત્રી.

લવાજમની પહેચ.

૧-૪ શ્રી મોતીચંદ હીરાચંદ
૧-૦ મોતી કાળીદાસ દેવકરજી
૧-૧ દેશમી ગંગા ઝીણા
૧-૪ શ્રી નગીનદાસ વમજગંદ
૧-૪ શ્રી હગનલ લ નથુભાઈ
૧-૪ શ્રી સોહગચંદ હીરાચંદ
૧-૪ મોતી જ્યેષ્ઠ તારાચંદ
૧-૪ શ્રી શાવલાલ ખુશાલચંદ
૧-૪ શ્રી જામલાલ પ્રેમચંદ
૧-૪ શ્રી રતનચંદ બુદરાજી
૧-૪ શ્રી કલ્યાણભાઈ ધરમચંદ
૧-૧૦ શ્રી રતનશી છવજી
૧-૧૧ જલ્દશાળી નેમીદાસ કાળીદાસ
૧-૪ મોકશી ઓઘડ કાળીદાસ
૧-૪ શ્રી ઓઘડજી કાળીદાસ
૧-૮ શ્રી મગનલાલ છરાવલા
૧-૪ શ્રી લવજી નથુ
૧-૪ શ્રી જમનાદાસ હરચંદ

૧-૪ શ્રી જોશભાઈ દામજી
૧-૩ શંભવી કુલચંદ હમજાસી
૧-૪ શ્રી સધરાજ રામજી
૧-૩ શ્રી કુલચંદ તારાચંદ
૧-૪ શ્રી નગીનદાસ મોતીચંદ
૧-૪ શ્રી નંદજી ભગજી
૧-૪ શ્રી ખુશાલ ઓપાજી
૧-૪ ઝવેરી છોટાલાલ લલુભાઈ
૧-૪ શ્રી મનસુખલાલ જગજીવન
૧-૪ શ્રી બાલાભાઈ ગુલાબચંદ
૧-૧૩ મેહતાજી માનચંદ કેસવજી
૧-૪ શ્રી નાગરદાસ ખેતરી
૧-૪ શ્રી ઉમેદચંદ ગુલાબચંદ
૧-૪ શ્રી બાલારામ વીરચંદ
૧-૪ શ્રી સુદરજી હીરાચંદ
૧-૪ શ્રી લાલચંદ કાનાજી
૧-૪ શ્રી રા.મ.મગદાસ ગોરધનદાસજેલર
૨-૮ શ્રી નગીનદાસ હગનલાલ

અમારી તરફથી છપાયેલ વેચાણ બુકો (૨૪૫) ના લીસ્ટ ઉપરાંત

નવી બુકોની જાહેર ખબર.

શ્રી તત્વનિર્ણય પ્રાસાદ—મુનિરાજ શ્રી આત્મારામજી કૃત પ્ર-
સ્તાવના, ઉપોદ્ધાત, જન્મચરિત્ર વિગેરેના વધારા સહિત આ
બુક અત્યંત ઉપયોગી છે. કી. રૂ. ૪—૦—૦

શ્રી ઉપદેશ પ્રાસાદ સ્થંભ પ થી ૮ (ભાગ ૨ જો) અમારું કરેલું
ભાષાંતર, આ ગ્રંથ આવકલાઈઓને અવશ્ય વાંચવા લાયક છે.
પાંચ સ્થંભમાં સુમારે ૭૫ ઉપરાંતતો કથાઓ છે. કી. રૂ. ૨—૦—૦

૩ દુનિયામાં સૌથી પ્રાચિન ધર્મ, લખનાર સાકરચંદ્ર બાલિકચંદ્ર
ઘડીઆળી, અનેક ગ્રંથોમાંથી સારસાર અલુજ કરીને તૈયાર
કરેલ છે. જમાનાને અનુસરીને ખાસ ઉપયોગી છે. બુક શો
હીલી કરી છે. કી. રૂ. ૧-૪-૦

૪ અઠાર દોષ નિવારણ-લખનાર અનુપચંદ્ર મહુકચંદ્ર ભરૂચવાળા
બુકના પ્રમાણમાં કિંમત બહુજ ઓછી રાખી છે. બુક બહુજ
ઉપયોગી અને લાભકારક છે. દરેક જંગમ બુકમાને ખરીદ કર-
વા લાભમણુ કરીએ છીએ. કી. રૂ. ૦-૬-૬

૫ સામાયક અને દેશવગાસિક ધર્મ-લખનાર શા. ખાલાભાઈ
કક્લ. બુક ઉપયોગી છે. ૦-૪-૦

૬ સર્વિર્ધ્યાન. (જ્ઞાનાર્ણવમાંથી) ૦-૧૦-૦

૭ સાવક ધર્મ સંહિતા. (ધર્મગિરિમાંથી) ૦-૧૨-૦

૮ મહાનર ચરિત્ર ભાગાંતર. (અલિયા ધર્મની પુષ્ટિમાં અત્યંત
ઉપયોગી અને રસીક અગાધ તરફથી ખીજી આકર્ષિત તરિકે
છપાવેલ છે.) ૦-૮-૦

૯ આત્મ ચિત્તિ સાર. (પારી ખાંભી) ૦-૮-૦

૧૦ ભાગના ગોષ્ઠ (ખાર ભાગનાનું) રસીક રચણ ૦-૪-૦

૧૧ આલેવાલે કૌનકરુણ. ૦-૫-૦

૧૨ શ્રી તત્વાર્થ ભાગ્ય ધર્મ ૧ (અગાધા ગંગાપાણી મોખાપાણી
તરફથી છપાવ છે.) ૦-૭-૦

૧૩ શ્રી ત્રી. શ. પુ. ચરિત્ર પર્વ ૧૦ મું. (ભાગ ૭ થી) શ્રી મ-
હાવીર સ્વામીનું વિસ્તારવાળું ચરિત્ર. પ્રસંગોપાત્ત અંગક ઉ-
ત્તમ પુરુષોના ચરિત્રો સંગ્રહિત છે. ૧-૧૨-૦

૧૪ શ્રી વર્તમાન દેશના ભાગાંતર શાસ્ત્રી. ૨-૮-૦

૧૫ શ્રી વિવિધ પૂજા સંગ્રહ ભાગ ૨ નો શાસ્ત્રી. ૧-૦-૦

૧૬ શ્રી પ્રકરણ રત્નાકર ભાગ ૧ લાના વિભાગ ૨ નો ૨-૦-૦

૧૭ " " વિભાગ ૩ નો ૨-૪-૦

૧૮ " " વિભાગ ૪ નો ૨-૦-૦

૧૯ સ્વાદ્વાદનજરી અર્થ સહીત. ૪-૦-૦

૨૦ સાગરી વ્યાકરણની હાંકીકા. અર્થ સહીત પૂર્વીકે. ૩-૪-૦

૨૧ ગ્રંથસ રત્ની મૂળ. ૦-૩-૦

૨૨ શ્રી ઉપરિતિ ભવ ગર્ભચ મૂળ અંગ ૫-૬ કરેકતા ૦-૯-૦

ઉપર લખેલ બુકો તથા દેશમાં નવકારવાળી આરખ્યાને અને
મુતરની નવકારવાળી દેક આને અમારી ઓફીસમાં ખબરે. તબી.